

elutasító magatartásból mérhetetlen kár származik a gyermek szellemi fejlődésére. A gyermeki érdeklődéssel számolni kell a tanítási anyag kiszemelésében, de különösen a tanítás módszerében is. Nagyon sokszor kezdősködik a gyermek a nemi élet jelenségei, vagy helyesebben az ember eredetének (születésének) problémája felől. A hagyományos nevelői tartózkodás gólyameséjével nem szabad megelégednünk. A szerző az őszinte, fokozatos és egyéni felvilágosítás híve, bár maga is rámutat, hogy ebből a felfogásból könnyen adódnak nehézségek.

Hazai gyermeklélektani irodalmunknak érdemes munkásai foglalkoztak már eddig is a gyermek-kérdések, különösen pedig a gyermeki érdeklődés problémájával. Az ő munkájukat folytatta a szerző. Művében eredményesen tárja fel a kapcsolatos kérdések egész sorát, amelyek további kutatásra buzdíthatják a gyermeklélektan munkásait. A magyar gyermektanulmányok értékes szolgálatot tett írásával. Meggyőződésünk, hogy az említett zavaró-mozzanatok is elsősorban a sietős munkából származhattak. Erre vall a meglehetősen sok sajtóhiba, egyes nevek előforduló hibás írása (Devey, Ch. Büchler), néhány nyilvánvalóan csonka mondat és az idézeteknél és hivatkozásoknál a forrásra való pontos utalás gyakori hiánya.

iff. Zibolen Endre.

Ambrus Béla: 1. Önevelés. Székesfehérvár. 1939. 8-r., 189 l. — 2. **A tanító önevelése és hatása a pedagógiában.** Székesfehérvár. 1939. 8-r. 27 l. 3. **A nevelő önevelése.** Székesfehérvár. 1940. 8-r., 45 l.

A szerzőnek ugyanarról a tárgykőről írt munkái közül terjedelem szempontjából a legjelentősebb, a megjelenés sorrendje tekintetében pedig első az *Önevelés* című. Ez a könyve hét részre oszlik. Az egyes részek címe és terjedelme a következő: I. *Célgondolat* (7—13. l.), II. *Alapfogalmak* (Alcím: elméleti önevelés.)14—28. l.), III. *Gyakorlati önevelés* (29—108. l.), IV. *Az önevelés következménye* (109—114. l.), V. *Az önevelés tárgyi tartozékai* (115—133. l.), VI. *Az önevelés metafizikai megvilágításában* (134—138. l.), VII. *Az önevelés egyetemes hatásai* (139—171. l.). A munka zömét kétségtelenül a *gyakorlati önevelésről* írt fejezet alkotja. (Sokkal szerencsésebb lett volna az önevelés gyakorlatáról s ezt megelőzőleg az önevelés elméletéről írni!) Itt részben a lelki jelenségek (értelem, érzélem, akarat), részben egyes erények (önfegyelem, tisztelet, lelkiismeret stb.), részben hibák (káröröm, hiúság, gőg, macacsság, dac stb.), mint a szerző maga is vallja »látszólagos logikái sorrend nélkül következnek» tárgyalásra. A *célgondolat*ról írt fejezet nem eléggé meggyőző ahhoz, hogy valóban célt adna. Nem viszi előbbre a kérdést. A szerző bölcséleti magaslatoakra igyekszik, de az egész gondolatmenetből épen a vezető gondolat hiányzik. Az *alapfogalmak*ról írt rész mindent ad inkább, mint tisztázott alapfogalmakat. Tekintélyeknek egymás után sorakoztatott megnyilatkozásai minden bizonynyal értékesek, de jelen esetben sokszor épen a gondolatmenet irányát zavarják, s egyértelmű alapfogalmak kialakulását egyenesen zavarják. Az egész munkát végig vallásos szellem és erkölcsi felfogás itatja át. Erről

nemcsak egy-egy fejezetcím tanuskodik, sokkal inkább az összes fejtegetéseken végigvonuló szellem.

A második tanulmány semmi egyéb, mint az előző könyv VII. részéből a két utolsó fejezetnek külön füzetben való közreadása. Ez nem hiba. A szerzőnek azonban lejt a tényt füzete címlapján mindenesetre jeleznie kellett volna. Ez a két kis fejezet különben szerencsésebb alkotás így önállóan, ilyen kis terjedelemben leköti a figyelmet és valóban rátereli az érdeklődést az önnevelésre. S tanítóval szemben ennél többet aligha tehetünk. Ez a feladatot e néhány lapon pompásan teljesíti. Épen ezért ez a füzet a legértékesebb.

A harmadik tanulmány egyes fejezetei a *Magyar Gyermeknevelés V—VI.* évfolyamában jelentek meg sorozatosan. Az első részben az *általános alapelvek* címen mondtak, ha nem is szóról-szóra, de rövidített módon gondolatmenetei az első könyv megfelelő fejezeteinek. A második rész, mely a nevelő önneveléséről szól, több új gondolatot tartalmaz.

E munkák gondos átolvasása után önkéntelenül megkérdezi az ember önmagától: Mi volt a szerző szándéka? Népszerű munkát akart írni az önnevelésről és sokak figyelmét szükségességére felhívni? Ehhez túlságosan bőre szabja mondanivalóit. — Az önnevelés elméletét szándékozott megírni? Ehhez nincs elég áttekintése. — Vagy egyszerűen a benne élő gondolatokhoz keresett megfelelő szöveggel alátámasztott kifejezési lehetőséget és alkalmat? Ez utóbbi a valószínű. Ez elismerésre méltó törekvés. De ebben a formájában mint nevelésügyi irodalmi alkotás, alig jelent valami értéket.

A szerző kétségtelenül sokat olvasott. Nagy az irodalmi tájékozottsága. Erről tanuskodnak az első könyv lábjegyzetei, az irodalom rovat, valamint a függelékként közölt bibliográfia. Hiányzik azonban munkáiból az uralkodó gondolat, a vezető eszme. Gondolatmenetei sok helyütt zavarosak. Ezt a tartalmi zavart növeli stílusának pongyolasága. Sok-sok jóakarattal megírt munkák ezek. Nagy önbizalomra vall azonban, hogy a szerző ilyen nehéz, a nevelés egyik legnehezebb kérdésének fejtegetésére vállalkozott. Erejét ez a vállalkozás mindenképen felülmúlta. A szerzőnek többet kell olvasmányain elmélkednie s gondolatait vezető eszmék köré csoportosítania. Akkor a magyar nevelésügyi irodalomnak idővel hivatott-tollú és eredményes munkása lesz.

Jankovits Miklós.

Erdős Zoltán: Nemzetnevelési tervezet. 1940. 8-r., 52 l:

Szerzőnk — maga írja — azért meri elgondolását »nemzetnevelési tervezet«-nek nevezni, mert — szerinte — a nemzetnevelés jellegzetes törekvése a nemzeti érzés tudatosra fejlesztése. 1935 óta ezért sürgette különféle beadványaiban elsősorban értelmiségünk egységes nemzeti szellemben való nevelésének megszervezését. Tette ezt azért, mert meg van győződve arról, hogy reménytelen annak a népnek a sorsa, amelyet nem hat át egységes nemzeti szellem.